

N.F.S. Grundtvig “Napoleon Bonaparte, (en Mythe)”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.14, april 2019

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1817 (SJ: 312)

Andre udgaver

US *Udvalgte Skrifter* 3

Teksten er etableret af Stine Guldahl Holst

Punktkommentarer er skrevet af Stine Guldahl Holst, redigeret af Holger Berg og Klaus Nielsen

Indledning er skrevet af Stine Holst Petersen, redigeret af Holger Berg og Klaus Nielsen

Tekstredegørelse er skrevet af Stine Guldahl Holst, redigeret af Klaus Nielsen og Holger Berg

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.phil. Ole Vind

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

[[A:1] |US:485

Napoleon Bonaparte,

(en Mythe).

Paa en Tid, da det synes som de Danske ret vil værne om Historiens Fordomme, der hos dem ere saa dybt indgroede, at de seent eller aldrig hæve sig til den fri, filosofiske Anskuelse af Livet: af Tiden i sine evige, og Evigheden i sine timelige Forhold, paa en saadan Tid er det neppe upassende, at minde om, hvilket straalende Lys der er opgaaet over Tiderne, og som de faa overblevne Chronos-Dyrkere omsonst vil stræbe at udslukke: det mystiske Lys, hvori alle Gestalter befries fra det tunge Støv, og forklares til aandige, betydningsfulde Figurer. Et Glimt deraf var det, som opklarede Bayle og Voltaire, og man kan ikke nægte dem den Fortjeneste, at

have aabnet Kampen mod Spøgelset fra de gamle Dage, der udgav sine Drømme for Sandhed, mod hvad man kaldte Historiens Vidnesbyrd: |A:2| mod den massive Fordom, at de forrige Menneske-Aabenbareelser skulde lænkebinde de følgende Aand, at Grunden skulde være over Bygningen, Syllen over Taget, Døden over Livet. Den kritiske Fornufts Seier over *Krøniken*, er da en ligesaa sand som en herlig Forklaring af Mythen om Zeus der overvandt *Chronos*, men, for at blive i den store Spaadoms-Mythe, saa maatte dog, før Zeus kunde rolig fra Olympen styre Verdens Rige, de gudeblinde Titaner nedstyrtes i Tartarus, og det maatte erkiendes, at Chronos med Ret havde hersket, til *Chronidens* Time kom. Opstille maae vi da atter, ikke nogen virkelig Chronos, men Skyggen af ham, som den dunkle Grund hvorpaa Chronidens Throne hviler, som den blotte Potentialitet, der ikke binder men bærer, med andre Ord: vi maa lade Historien gælde for hvad den er: en mystisk Spaadom om det høiere Fornuft-Liv, der og var *virkelig*, i det den *bevirkede* sam|US:486|me, men mistede netop derved sin Virkelighed, eller, som Mythen udtrykker sig betydningsfuld, sin Manddoms-Kraft, og skal betragtes for hvad den er: en Skygge, men en ærværdig, hellig Fader-Skygge, som Fornuften kun befriede fra et smertefuldt, indbildt Liv, for at give den en *rolig* og *virkelig* Død, indføre den med sig i den evige Hvile.

|A:3| Man seer da let, Historien skal ikke længer criticeres, men anskues, thi hvem vil fægte med Skygger! Intet i den skal lastes, thi her gælder det i alle Maader: de mortuis nil nisi bene, og Intet kan være mere latterligt, end at gjøre Skilsmisse mellem Mythe, Digtning og Historie, som jo aabenbar ere Eet i Fader-Skyggen, anden Forskiel at sige, end den nødvendige mellem Poesie og Prosa, hvoraf hin udtrykker den guddommelige Avling, denne Steen-Æderiet, hvorved Sønnen frelstes. Altsaa, ikke i hine Steen-Kister som man har kaldt Historier, men i Poesiens og Kunstens guddommelige Værker, der skal *Krøniken* studeres, ikke *indstuderes*, men *udstuderes* skal den virkelige Historie, ikke læres, men konstrueres. Ingen tænke imidlertid, at hvad man har kaldt de virkelige Begivenheder, herved tabe noget, nei de vinde netop, ved at anskues i det Ideale, den Vigtighed og Betydning, man omsonst prøvede at give dem ved en indbildt Realitet, der kun var en Forstening. *Udelukkes* skal de ikke, men *oplukkes*, saa Perlen de i blind Natur-Drift stræbe at indslutte, kan komme til at straaale i Lyset.

Længe nok have vi fægtet i Pile-Skyggen, og hengivet os i Døden af blind Ærbødighed for Fæ|A:4|dres Love, det er Tid at vi hæve os til Livet i det Ideale, hvor Skyggen maa bære og Døden tjene os. Allervigtigst er det imidlertid, at vi hæve os over hvad der i det Nærværende vil som med Trolddoms-Kraft indkogle os i den laveste, mest betydningsløse Existens, under Navn af Realitet, ja

aldrig var det mere nødvendigt at anskue, hvad man kalder Dagens Begivenheder i det ideelle Lys, end netop nu, og hertil vil jeg give et Bidrag, ved saaledes at anskue en Mythe som man længe nok har udgivet for puur Realitet, den saa bekiendte nemlig om *Napoleon Bonaparte*.

Jeg anseer dette for saameget nødvendigere, som neppe nogen Mythe, naar man undtager den om Christendommen, og den om Islamismen, har saaledes sat Verden i Bevægelse, og saaledes foruroliget Tusinders, ja Millioners Gemytter. Om man troede **US:487**at Adam, Cain, Abel, Christus, Muhamed, Hildebrand, Gotfred, Luther havde været virkelige Mennesker og havt de Hændelser, Mythen tillægger dem, det vilde i en saa oplyst Tid ei sige stort, da man dog ei bekymrer sig videre derom, men har vi ikke selv oplevet Dage, da man, endog midt i Tydskslands Athenen, skjälv for Mythen om Napoleon, ja, uagtet de Hundredetusinder, der i tre Verdensdele skal være segnede for hans Legioner, naturligviis, **IA:5**maa skrives paa Mythographens Regning, tør man dog vel dristig paastaae, at den Mythe har kostet mange Menneskers Rolighed, ja endog Enkeltes Liv. Er der ikke midt iblandt os endnu Mænd, ellers som det synes, ret fornuftige og oplyste, der ei rødme ved at paastaae, at dette Indbildningskraftens Foster ei alene har levet, men lever endnu? Vel bør det forstaaes mythisk, at Hære, fra Østen, Syden og Norden have mylrende valfartet til Paris for at finde og fange Uhyret, men vist er det for Alvor man siger og skriver Sligt, og mange troe det; ja skiøndt de maae tilstaae at man fandt ham ikke, vil de dog heller indbilde sig, at han lever paa en anden Hemisphære, end ved en intellectuel Anskuelse lære at han aldrig har været anderledes til end Adam, Noah, Moses, Socrates, Plato, Alexander, Cæsar, Nero, Luther, Dannemarks syv Christianer (man lægge vel Mærke til det hemmelighedsfulde Syvtal!) og hvad alle de Navne hede hvormed Mythologien har overlæst og indviklet Historien, men ogsaa for Seerens Øie aabenbaret Naturens og Tidernes underfulde Vexelspil og gaadefulde Udvikling: det egenlige Indhold af den sande Historie. For nu klarlig at indsee dette, ville vi stræbe at glemme ganske den nærværende Tid, og fra et ophøiet Stade i den tilkommende, med fordomsfrit Blik overskue den **IA:6**Mythe, eller rettere den Kreds af Myther, der udgjør hvad man har kaldt Napoleon Bonapartes Historie. Nyfrankerne, heder det, afsatte i en Nationalforsamling deres Konge, Ludvig den Sextende, halshuggede ham, lode hans Søn forsmægte i et Fængsel, lukkede alle Templer, uden Fornuftens og Frihedens, førde Krig mod hele det øvrige Europa, stædtes efter utrolige Bedrifter i Nød, men frelsedes pludselig ved en Corser Napoleon Bonaparte, der ikke blot tvang hardtad alle Europas Magter til Fred, men indtog Malta og Ægypten og trængde frem til Acre i Palæstina. Atter udbrød Krigen i hans Fraværelse, Frankrig trængdes, Napoleon kom over Havet paa

en eenlig Snekke, Alt veeg for ham, han blev Consul, han blev Keiser, Europa skjælv for ham, Throner faldt, Throner reisdes |US:488paa hans Vink, han lukkede Fastlandets Kyster for Havets Dronning, hans seierrige Legioner plantede Ørnen paa Cap Finisterre, paa Jyllands Heder og paa Moskovs Ruiner. Endelig faldt han, hardtad alle forlod ham, og med nogle hundrede Følgesvende maatte han begive sig til en liden Ø mellem Korsika og Italien, hvor han paa det nøieste bevogtedes af engelske Snekker. Dog, pludselig undveeg han, gik i Land i Frankrig med sine faa gamle Krigere, Hær efter Hær sendtes imod ham af Ludvig den |A:7Attende, den halshugne Konges Broder, men han blev, *uden Sværds slag*, Høvding for dem alle og paasatte sig atter Keiserkronen. Igien flokkedes Hære imod ham fra alle Hjørner, han kiæmpede seierrig mod dem ved la belle Alliance, men med Eet overfaldt en panisk Skræk hans Legioner, han maatte flygte, Fastlandets Hære trængde lige ind i hans Hovedstad, selv overgav han sig i Engellands Vold og førdes til Øen St. Helena, for der i Statsfangenskab at ende sine Dage.

Dette er Omridset af den kun alt for vel bekiendte Mythe, som ventelig vil komme til Efterslægten med end flere eventyrlige Tilsætninger, alt dette skal være een Mands Bedrifter og Hændelser, og det i et Tidsrum af mindre end tyve Aar, hele den Række af colossale Begivenheder, der aabenbar ere Udtrykket for Aarhundreders mægtige Giæring og Kamp skal i mindre end 30 Aar have udviklet sig, og givet den halve Verden en forandret Skikkelse. Vist nok, vil det tredivte Aarhundredes Chronoscop sige, bliver det stedse en for Naturphilosophen mærkelig, maaskee endnu ikke ganske forklarlig Gaade, hvorledes man med en forunderlig Enighed omtaler i gamle Bøger disse Tildragelser som samtidige, beraaber sig paa egne Øine og Øren, men ogsaa fraegnet, hvormeget heraf maae skrives paa de hyp|A:8pige Interpolationers og senere Tilsætningers Regning, beviser det Alt hverken mere eller mindre end den Sandsernes Bedragelighed der er for vis til at kunne bevises. Vel maae vi et Øieblik studse ved at møde en saadan Lettroenhed i den Alder, der lykønskede sig selv med Tilnavnet af den fornuftige og oplyste, men hvem tvivler om at det kun var Oplysningens svage Morgendæmring, at Fornuften, nylig vaagnet af den underfulde hellige Somnambulisme, der som bekiendt var den graa Oldtids Kiendemærke, ei kunde tøve til det indre Øie oplodes, og det mystiske Lys opgik, i hvilket det Evige og Endelige sammensmelter, saa at sige forstenede sig i den blot sand|US:489selige Beskuelse, og tog de mystiske Gestalter, der deels som Gienfærd fra den forrige Oldtid, deels som Varsler for den ny sig først nu udviklende Tid, for virkelig objective, fornuftmæssige Skabelser. Langt være det fra os at bebreide Tiden sit Stade paa et Trin der fængslede den med en evig Nødvendighed, snarere maatte man smile ad den Fornemhed med hvilken just den Alders

Mennesker saae paa sig selv og de forrige Tider, eller maaskee beklage dem, der medens de drømde om Lys, ravede i Mørket og skjalv for deres egen Skygge. Dog, hellere vil vi venlig misunde de Forbigangne, hvem det timedes endnu at see et Efterskin af de colossale Figurer der |A:9| Phantasiens Alder vandrede som Gudegestalter paa Jorden, og dernæst stræbe, da det Svundne ei lader sig opmane, at benytte det Fortrin en retfærdig Guddom skiænkede os i klar Erkiendelse, ved at bringe Lys i denne store, underfulde Mythe.

Man veed, at efter de stærke, frygtelig majestætiske Rørelser af Naturens Aand, følger en Slummer hvori Hvilen mindre afbrydes end forherliges ved et Efterdøn og Efterskin, der saa at sige er Naturaandens Drømme, og ligedan maae det nødvendig aabenbare sig i Tiden og dens Omskiftelser, thi Tidens Aand er, som vi veed, kun Viseren paa Jorduhrets dunkle Skive, der styret af hemmelige Kræfter, nøie betegner Gangen af det hellige Seierværk, hvis inderste Rørelse intet Øie saae og intet Øre hørde, og som ei er opkommet i noget Menneskes Hjerte, men som aabenbares af Aanden for dem som den elske. Vi finde derfor ogsaa, at efter den egenlige Synstid eller Phantasiens Alder, hvis egenlige, virkelige Værk er de uforgiængelige episke Toner, der end lyde i og for Menneskeslægten fra Grækenlands soelklare Vange, og end meer fra Palæstinas dunkle, skybedækkede Høie, følger en Drømmetid eller Følelsens Alder, en Sabbat i hvilken den Korsfæstede hviler i Graven. I denne Tid ledte Menneskeaaanden i Drømme om den forsvundne |A:10| Glands og Herlighed; og digtede derfor de store, betydningsfulde Myther om en Christi Statholder, som med sin Hyrdestav vogtede Hjorden og med Sværdet tugtede hver Fiende, der vilde forstyrre Hvilen, beskiæmme Graven, røve de hellige Nøgler hvormed den i sin Tid skulde oplades: om Europas Vandring under Korsets Banner mod Syden og Østen, Indtagelsen af Jerusalem og Constantinopel, lutter colossalske herlige Drømme, der i Middelalderens romantiske Digtning og Malerie noksom kundgjorde deres Virkelighed, kundgjorde, at Hjertet inderlig higede efter det Himmelskes og Helliges Nærværelse, og vidste med under |US:49| fuld Kraft at fremtrylle dets sande, straalende Lignelser, hvilke derfor selv vi beskue som Middelalderens uforgiængelige, evige Værk. Endelig, der Sabbathen var forgangen, vaagnede Mennesket til fornuftigt Liv, og under et Jordskiælv væltedes Stenen fra Graven, men, ligesom vi læse i den store Opstandelses-Mythe, det var mørkt endnu; Nogle troede paa Opstandelsen, andre nægtede den, Ingen vilde troe uden hvad han indbildte sig at see med aabne Øine, og derved opkom den store, underfulde Tvist og Giæring som afbildes i Mythen om Napoleon Bonaparte, som da visselig er evig, uforgiængelig Sandhed, men just derfor ingen ligefrem Fortælling om *een* Mand og *een*

Menneske|A:11|alder. Efter disse Bemærkninger, der ere ligesaa ufeilbare som den Naturs evige Love de simpelt udtrykke, kan det neppe falde nogen vanskeligt at forklare Mythen i det Hele, om end enkelte Træks Betydning endnu ei fuldelig vil aabenbare sig. Klar Erkiendelse og uafhængig Rørelse, eller som man i gamle Dage mindre bestemt udtrykte sig: Fornuft og Frihed ere unægtelig Elementerne i det sande, evige Fornuftliv, men yttre sig naturligviis i Dagningen enten adskilte eller dog i en urigtig Forbindelse der maa avle Strid, som enhver Sammenkomst, der ei er Forening, ligesom de nødvendig maae yttre sig i den fuldkomneste Modsætning til Drømmetiden som saadan. Naar vi nu høre om Nyfrankernes Opstand og Raab paa Fornuft og Frihed, da maae vi derved ei tænke paa et særdeles Folkefærd, skøndt det vel er muligt, at et saadant kan have været til, men kun paa den ny Aands første store Kraftyttringer, thi det er noksom bekiendt at Franker har været en almindelig Benævnelse paa alle Europæer nordenfor Grækenland, og i Skrifter fra de Dage som ere forfattede paa Tydsk, et Sprog der slet ikke taldes i det Land der besynderlig skal have hedt Frankerig, finder man ofte Udtrykket gammel *frankisk* (altfränkisch) som eenstydig med gammeldags. Derfor finder man ogsaa i Mythen |A:12|om Korstogene at det var *Franker* som indtog baade Jerusalem og Constantinopel, og det er da klart, at den hele Tale om den saakaldte franske Revolution blot betegner Striden mellem den gammelfrankiske og nyfrankiske Aand: mellem den vigende Nat og den gryende Morgen, og Kongens Halshuggelse er et malerisk Billede paa det Frembrud af Lysstraalerne, der fremstille Mørket som et hovedløst Uhyre. Nyfrankernes Opstand betegner da det første store Forsøg paa at bevæge sig i Masse med Fornuft og Frihed i Samfund, og den |US:49|med al Ret saakaldte *Revolutionskrig*, betegner Kampen deels mod Drømmetiden, det gamle Chaos: Konge, Adel, Præsteskab, Munkevæsen, Russer og Tyrker, deels mod Fornuften og Friheden, hver for sig, der frygte for at tabe Selvstændigheden i en Sammensmeltning, eller som den alting personificerende Mythe udtrykker sig: mod *Tydkere* og *Engellænder*, thi Tydsk (Deutsch) af at *tyde*, (deuten) er Udtrykket for det reen Fornuftige, ligesom Engelsk (beslægtet med Engel) Udtrykket for det Frie, Ubundne, hvorfor ogsaa i alle Myther Engelland skildres som en Havets Dronning der svæver fri og bydende paa de skyhøie Bølger. En saadan Kamps Nødvendighed indsees let ved at betragte de menneskelige Vilkaar, thi man maa her tænke sig Slægten som vaagnende af en |A:13|lang drømfuld Slummer, nogle stræbe med lukkede Øine at vedligeholde Blændværket, andre forkaste med det alle høiere Syner, og vil ponere Sandseverdenens udvortes Former som det eneste sande Virkelige, andre igien vælge mellem Drømmebillederne, eller rettere hænge fast ved det standhaftigste, og vil herefter skikke og ordne

alt, og saa fremdeles; kun Enkelte med Seerblik begavede, anskue Forholdene klarere i den aarle Morgenstund, og kan de end ikke anskue den dybe Conjunction i sit inderste Væsen, erkiende de dog Samfundets Nødvendighed, stræbe at organisere et fornuftigt Heelt, der fri udtaler sit Væsen i en almindelig, tilsvarende Symbolik, og udgiøre saaledes unægtelig Tidens gode Aand, eller, for at bruge Mythens Udtryk, der med Hensyn paa Modsætningerne er bestemtere: den gode *Deel*, Bonaparte, om hvem det derfor heder at han igien opreisde Kirken og Thronen, og stræbde i et fæderativ System at forene alle Stater til een. At han skildres som en voldsom Tyran, maa ikke undre os, thi det er, som skrevet staaer: den skal beherske dem med et Jernscepter og som Leerkar skal de sønderbrydes; hvor Fornuften træder frem som den ordnende, sammensmeltende Verdensaand, der brydes nødvendig alle Enkelthedens Baand, alle Skilsmisens Skranker. Hvorfor han kaldes en *Corser*, er vel [|A:14](#)ei saa nemt at sige, men at han fremstilles som en Øboe, en Havets Søn, er saa aldeles i sin mythiske Orden, thi af det jordombæltende Hav opstiger stedse Aphrodite som med lønlig Kraft sammenknytter det Adskilte, sammensmelter det Stridige, og vi tvivle ingenlunde paa, at man engang, ved at trænge dybere ind i Naturen, vil kunne angive en fyldestgiørende Grund, hvi hin Tids ahnelsesfulde Poesie netop nævner den gode Aand Corseren, maaskee har det endog Hen[|US:492](#)syn paa det betydningsfulde Tegn der fremstiller det dybeste hemmeligste Samfund i Verdens Underværk. At nu denne Helt forestilles kiæmpende i Ægypten, og paa et Tog til Palæstina, er aldeles naturligt, thi som en anden Moses skulde han overvinde Kogleriet og indføre Israel i det forjættede Land, og at han, ligesom Moses i Ebræernes og den hellige Ludvig i Gammelfrankernes Myther, standsedes ved Landets Grændser, betegner Tidens rigtige Følelse af, at Enden var ikke endda, at hvad de saae eller syndes at see var kun Skyggen af hvad som i Tidernes Fylde skulde aabenbares, at en Josva endnu var i Vente som skulde fuldende Værket. Uagtet de derfor skildre Bonaparte som en seierrig Keiser der med Verdensrigets gamle Emblem: *Ørnen*, til sin Banner, enstund beherskede Europa, maatte de dog see ham falde: dale i Vesten paa Elba [|A:15](#)som Sol i Hav en Sommernat, atter stige pludselig, men igien forsvinde til St. Helena: til den anden Halvkugle, for der i Vintertiden som Zeus hos Æthioperne, at samle nye Kræfter til under Vaarsolens Skikkelse at fuldende Værket. Førstegang, siger Mythen, fældtes Bonaparte af Russerne, den gamle Drømmetids sidste Kraft; anden Gang ved la belle Alliance (et Udtryk der ret bærer sin mythiske Herkomst til Skue) af Tydske og Engellændere i *Forening*, af Vellington og Blücher, Navne som klarlig hentyde paa *Bølgen* og *Blikket*, Frihedens og Fornuftens Billeder.

Saaledes omtrent vil Efterslægten med høi Nydelse betragte denne Mythe, skøndt ei alene med endnu dybere Blik, men vist ogsaa mere fuldstændig, thi alle Myther stræbe efter den episke Runding, netop det *Arronderings-System*, for hvilket Mythen sigter Napoleon, og hvorover vi have hørt de ynkeligste og latterligste Klager. I Mythen vil det da sikkert endnu komme til at hede: atter kom Napoleon tilbage, blev efter nogen Kamp erkiendt for Keiser, og overlod de gamle Regienter kun en Skygge af deres Kroner. Ogsaa det vil da ikke gaae af uden stærke Billeder, saasom: Blodbad, Tyrannie, Selv-Forgudelse, Tilbedelse og andet Sligt, hvilket jeg vil anmærke, for at man, hvis |A:16| Mythen endnu i vore Dage skulde faae en saadan Tilsætning, dog ikke meer forfærdes og flygter for *sin egen Skygge*; thi er ikke denne hele Mythe bogstavelig Skyggen af den sande Fornuft-Historie, som vi strax i Begyndelsen anskuede i Mythen om Zeus og Chronos! Vil man dog ikke see, at Alt hvad der fortælles om Revolutionen og Napoleon er kun den matte sandselige Skygge af det store Natur-Epos, vi ere nær ved at fuld|US:493|ende, i det Fornuften vaagnet til guddommelig Selv-Bevidsthed i *Naturens Aand*, *underlægger* sig Historien (det gamle Konge-Huus) og begynder sit *tusindaars Rige* paa Jorden, med guddommelig Majestæt.

For *Dannevirkes* Læsere behøver dette Besøg i den sorte Skole vist ingen Commentar, men da dog dette Hefte mulig kunde komme Folk for Øie, som hverken har læst de forrige, eller læse dette ud, vil jeg være forsigtig nok til at sige dem, at enten de ansee Stykket for underklogt eller splittergalt, tilkommer Æren ikke mig, og min hele Fortjeneste er, at have, som jeg troer ikke uheldig, givet et beskueligt Billede af Natur-Philosophiens historiske Anskuelse, der ingenlunde maae betragtes som simpelt Galskab, men som et Forsøg paa med Øinene |A:17|at nedrive Mellemvæggen mellem Klogskab og Galskab, udlede dem begge af Indifferensen og sammensmelte dem i en kiærlig Identitet.
